

(foto: Lex Broere)

Zes gemeenten met proefprojecten
aan de slag

Pro-actieve regie in de ondergrond

Marion de Boo, Free lance Journalist

Zes grote en kleinere gemeenten voeren samen met kabel- en leidingbedrijven proefprojecten uit. Doel is het verminderen van hinder, maatschappelijke kosten en graafschade aan ondergrondse kabels en leidingen dankzij tijdige afstemming van plannen en werkzaamheden. Gemeenten spelen daarin een sleutelrol, als coördinator en regisseur van activiteiten in de ondergrond.

➤ Het Pact van Uilenburg. Zo doopten zes gemeenten en vijf vertegenwoordigers van de kabel- en leidingbedrijven hun pas beklonken samenwerking. Ze gaan samen aan de slag om werkwijzen te ontwikkelen waarmee maatschappelijke kosten kunnen worden teruggedrongen.

In Nederland ontstaat door graafwerkzaamheden jaarlijks een geschatte directe schadepost van meer dan 50 miljoen euro. De Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION) gebiedt, dat de grondroerder (aannemer) zorgvuldig graaft en dat de opdrachtgever daarvoor de gelegenheid biedt. Daarnaast kan goede, vroegtijdige afstemming van beoogde ruimtelijke plannen en werkzaamheden in de ondergrond, schades en kosten voorkomen.

Verschillende belangen

In de gemeente Amsterdam, aan de Nieuwe Uilenburgerstraat, was op 4 juni de aftrap van deze proefprojecten, genaamd Pilots Proactieve regie in de ondergrond. 'Steeds meer voormalige gemeentelijke nutsbedrijven zijn geprivatiseerd en dat maakt de samenwerking aanmerkelijk complexer', zegt Michiel Wentholt van de gemeente Amsterdam. 'Door de verschillende belangen wordt het gezamenlijk belang van het terugdringen van hinder en van efficiënte uitvoering soms uit het oog verloren'. Landelijk brengen graafwerkzaamheden een geschatte directe schadepost zo'n 50 miljoen euro per jaar mee. Daarbij komt nog veel indirecte schade, door slechte bereikbaarheid van winkels, extra slijtage aan kabels en leidingen en veelvuldige herbestrappingen. 'Hoe vroeger gemeente en netbeheerders met elkaar communiceren, hoe beter', zegt Enrico van den Bogaard van het Gemeentelijk Platform Kabels en Leidingen (GPKL).

Dat een goede regie hard nodig is, bleek duidelijk tijdens de startbijeenkomst, waar deelnemers van dagvoorzitter Frans Cornelis hun mobieltjes voor noodgevallen aan mochten laten staan. 'Soms maak je als gemeente spijkerharde afspraken met de hoofdaannemer over het werken in een winkelstraat,' verzucht een geplaagde ambtenaar tussen twee telefoongesprekken door. 'Maar dan blijkt de onder-onder-onderraannemer van niets te weten, waardoor de straat twee keer binnen één maand wordt opgebroken, met boze, gedupeerde winkeliers als gevolg. Je kunt wel papieren afspraken maken, maar de man in de sleuf moet het ook weten! Hoe krijg je dat voor elkaar?'

Behoeftte aan graafrust

Onnodige graafschade en maatschappelijke kosten voorkomen door beter vooroverleg - het klinkt eenvoudiger dan het is. 'Soms zit je aan tafel tegenover mensen die over geen enkel mandaat blijken te beschikken' zegt Helene Fentener van Vlissingen, adviseur bij het ingenieursbureau van de gemeente Utrecht. 'Vaak ook ziet men het nut van een masterplan ondergrondse infra bij de ontwikkeling helemaal niet in. 'Dat lossen we toch tijdens de uitvoering wel op?' krijg je dan te horen. Dankzij een pilotproject van VROM over ondergrondse ordening kregen we iedereen ineens echt aan tafel. We hebben 'graafrust' als doelstelling geïntroduceerd.' De KLO-handreiking (Kabels en Leidingen Overleg) noemt ze zeer praktisch. 'Maar om greep op de ruimtelijke ordening te krijgen zul je het anders moeten insteken.'

Fred van Laarhoven van waterleidingbedrijf Vitens deelt die visie. 'In de toekomst willen wij graag al bij de stedenbouwkundige fase betrokken zijn. Vaak zijn vervelende reconstructies te voorkomen als beide partijen een stukje opschuiven.'

Ton Duijndam van de gemeente Wassenaar signaleert verlies van gespecialiseerde kennis door reorganisaties en vertrek van ervaren ambtenaren. Tegelijkertijd staan ontwikkelingen niet stil. 'We hebben nu onvoldoende mensen over die exact weten waarom processen zus of zo zijn ingezet, of hoe het precies zit met de financiële afhandeling van dit proces. Daarom zijn we heel blij met deze pilot. We willen onze werkwijze graag verbeteren. We willen interne procedures standaardiseren en tevens zorgen voor betere externe coördinatie, zodat je mensen van het nutsbedrijf niet drie keer achter elkaar op het gemeentehuis laat opdraven voor overleg met verschillende ambtenaren. We moeten meer vooruitkijken! Om de regierol goed in te vullen zou er ook landelijk aandacht voor scholing van 'regisseurs' moeten komen.

Pilots Proactieve regie van start

In het Kabels en Leidingen Overleg (KLO) werken netbeheerders, grondroerders en gemeenten (als beheerders van de openbare ruimte) samen om onnodige graafschade te helpen voorkomen. Deze samenwerking gebeurt in het kielzog van de nieuwe Wet Informatie-uitwisseling ondergrondse netten, beter bekend als WION. Het KLO wil een nieuwe graafcultuur bij alle betrokkenen 'tussen de oren krijgen'. Gemeenten zijn georganiseerd in het Gemeentelijk Platform Kabels en Leidingen (GPKL).

Tijdens de startbijeenkomst van het Pilotproject 'Proactieve regie in de ondergrond' - een initiatief van het KLO - bogen belanghebbenden zich over de vraag hoe ze hun werkwijze in de praktijk kunnen verbeteren. Er zijn zes proefprojecten van start gegaan, in de gemeenten Amsterdam, Breda, Den Haag, Rotterdam, Tilburg en Wassenaar. Ze werken samen met netbeheerders van gas, water, elektra en telecom en met brancheorganisatie Bouwend Nederland namens de 'grondroerders'. De deelnemers gaan knelpunten in kaart brengen en toetsen of de vorig najaar verschenen KLO-handreiking 'Efficiency bij aanleg van kabels en leidingen: een gezamenlijke uitdaging' in de praktijk bruikbaar is. Ter ondersteuning komt er een platform op internet. Deelnemende gemeenten krijgen een eigen pagina op www.klo.nu. Er komt ook een (besloten) discussieforum op www.gpkl.nl, waar ook de niet-gemeentelijke deelnemers terecht kunnen. Halverwege het project, op 19 november aanstaande, komen de deelnemers opnieuw bijeen om een tussenstand op te maken. Na een jaar worden de eindconclusies aangeboden aan KLO.

Afgesproken is dat Wassenaar en Den Haag gaan samenwerken. Voor kleinere gemeenten kan het nuttig zijn om een kijkje in de keuken van een grotere gemeente te nemen, en andersom.

Vervangingsgolf

Jurgen Mutsaers van Enexis signaleert een vérgaande splitsing van de taken binnen de nutsbedrijven in combinatie met een vérgaande schaalvergroting. 'Het accent verschuift van de bouw van nieuwe netten naar vervanging. Een deel van onze ondergrondse infrastructuur is vrijwel aan het eind van zijn levensduur. Het gasnet is deels versleten door veroudering. En zo is om bijvoorbeeld reden van volksgezondheid een deel van het waterleidingnet aan vervanging toe. We staan voor een grote vervangingsgolf. Die operatie zal heel goed gecoördineerd zal moeten worden, wil de maatschappij er op lokale schaal geen last van hebben. Wij besteden heel veel extra tijd aan het maken van goede langetermijnplannen om goed te bepalen welke assets als eerste aan vervanging toe zijn. We hopen alle betrokkenen binnen een jaar van het nut daarvan doordrongen te hebben zodat we onze lange termijnplannen kunnen combineren. Voor ons is dat een kwestie van duurzaam ondernemen.'

Veiligheid voorop

Bert van Dam van Siedin, de netbeheerder van Eneco, signaleert grote verschillen tussen gemeenten in zijn uitgestrekte en zeer diverse werkgebied. 'De ene gemeente gedraagt zich echt als een dirigent, die precies bepaalt wat er

gespeeld wordt en hoe snel. De andere zegt: 'Joh, trek maar een streepie op die tekening en dan plaats ik wel een handtekening onder die vergunning.' Van Dam pleit voor actieve communicatie over plannen om de regie te versterken. Een goede regie kan het thema veiligheid, vooral met betrekking tot het gasnet, meer op de kaart krijgen. Cruciaal is het delen van kennis, bijvoorbeeld over bodemzettingen - in slappe bodemgebieden rond Gouda meer dan een centimeter per jaar - of over 'gevoelige objecten' zoals zorginstellingen. Als de gemeente in een leegstaand gebouw een kinderdagverblijf of bejaardentehuis vestigt, wil de gasleverancier dat graag weten. 'Via het platform kunnen we kennis delen. Wel kun je je afvragen hoe onafhankelijk de gemeente nu echt is als regisseur en hoe je alle betrokkenen aan tafel krijgt.'

Jan Bijker van Bouwend Nederland streeft naar een ondergronds ketenproces. 'Het is heel vervelend als je net een mooi rood fietspad hebt aangelegd en er daarna toch nog een ondergrondse leiding verlegd moet worden. We moeten ketenpartners bijeenbrengen en gezamenlijke boven individuele belangen stellen. Een vroegtijdige afstemming leidt tot betere communicatie en minder verrassingen.' <<

Websites

www.gpkl.nl
www.klo.nu